

SÄDEHOITO potilasohje

Sädehoito

Sädehoito on syövän paikallinen hoitomuoto. Sädehoitoa saanut potilas ei säteile sädehoidon jälkeen.

Sädehoitoa saa sairautensa jossain vaiheessa noin puolet syöpäpotilaista.

Sädehoitoa käytetään parantavana eli kuratiivisena hoitona joko yksin tai leikkauksen ja syöpälääkehoitoihin yhdistettynä. Sädehoidolla voidaan myös lievittää syövän aiheuttamia oireita, mikäli tautia ei voida kokonaan parantaa (palliativinen hoito).

Sädehoitoa annetaan lisähoitona rinta-, keuhko-, peräsuolen-, kohdunrungon-, kohdunkaulan- sekä pään- ja kaulanalueen syövissä. Pelkällä sädetyksellä voidaan hoitaa sädeherkkiä kasvaimia (imusolmuke-, kives- ja nenänielunsyöpä). Lisäksi sädehoitoa käytetään ainoana hoitona joissakin keuhkosyövän ja eturauhassyövän varhaisvaiheissa.

Säteilyn parantava vaikutus

Syövän hoidossa käytetään ns. ionisoivaa säteilyä, yleisimmin korkeaenergistä ftoni- tai elektronisäteilyä. Säteily tuotetaan lineaarikiihdyttimellä. Elektronit kiihdytetään lähelle valon nopeutta mikroaalloilla synnytyssä sähkömagneettisessa kentässä. Syvällä sijaitsevan kasvaimen hoitoon käytetään korkeaenergiisiä fotoneita ja pinnallisemmalle kohteelle sopivat matalaenergiset fotonit tai elektronisäteily.

Kun ionisoiva säteily kohdistuu elävään kudokseen, on seurauksena vaurioita solun toiminnan kannalta tärkeissä rakenteissa. Sädehoidon vaikutus perustuu pääasiassa säteilyn aiheuttamaan DNA:n vaurioon. Sädehoito pyritään jaksottamaan ja annostelevaan niin, että mahdollisimman paljon syöpäsoluja tuhoutuu terveiden kudosten säästyessä. Syöpäsolut ovat yleensä herkempiä säteilylle kuin normaalit solut.

Sädehoidon toteutus

Sädehoito toteutetaan tarkasti laskettuina päiväannoksina eli fraktioina. Hoitoa annetaan 1-5 kertaa viikossa sairaudesta riippuen. Yhteen hoitokertaan kuuluu yksi tai useita alle 2 minuutin pituisia sädetyksiä.

Sädehoitotapahtuman aikana olette yksin hoituhuoneessa, johon hoitajilla on näköyhteys TV-kameran välityksellä. Hoito ei tunnu eikä aiheuta kipua, mutta hoitokone pitää ääntä. Hoidon jälkeen ette ole säteilyvaarallinen.

Sädehoitajakso voi kestää 1-8 viikkoa tai kyseessä voi olla yksittäinen hoitokerta. Oman sädehoitonne pituus kerrotaan hoidon alussa. Jakson aikana röntgenhoitaja ohjaa teitä hoitoonne liittyvissä asioissa. Hoidon päättyessä on yleensä lääkärin vastaanotto, jolloin lääkäri kertoo jatkohoidoista tai seurannoista. Voi olla myös niin, että jatkohoidot on suunniteltu jo ennen sädehoidon aloitamista.

Sädehoidon haittavaikutukset

Useinmiten sädehoito ei aiheuta pahoja sivuvaikutuksia. Sivuvaikutukset ovat paikallisia riippuen sädehoitoannoksen suuruudesta, kasvaimen laadusta, sijaintipaikasta ja koosta. Sivuvaikutukset häviävät yleensä 2-4 viikon kuluessa hoidon loputtua.

Pään ja kaulan alue	Pään ja kaulan alueen kasvaimia hoidettaessa suussa ja nielussa esiintyy limakalvojen ärtymistä ja kipua nieltäessä. Pitkäaikaissivuvaikutuksena on usein suun kuivuminen, jos sylkirauhaset ovat sädehoidettavalla alueella. Pään alueelle annettavat hoidot saattavat aiheuttaa pahoinvointia.
Ruokatorvi	Ruokatorven alueelle, esim. ruokatorven, keuhkon, rinnan ja kaulan syöpiin annettavissa hoidoissa, voi esiintyä limakalvojen ärtymistä, joka voi aiheuttaa palan tunnetta ja kipua nieltäessä.
Alavatsa	Alavatsan alueen hoidoissa voi esiintyä ripulia, löysää ulostetta ja tihentynyttä virtsaamisen tarvetta.
Hiukset, ihokarvat	Hiukset lähtevät ainoastaan siinä tapauksessa, jos hoito tulee pään alueelle. Yleensä hiukset kasvavat uudelleen, mutta suuremmissa sädeannoksissa hiusten lähtö voi olla pysyvää. Peruukin hankkimista varten teille annetaan maksusitoumus. Mikäli hoitoalueellanne kasvaa ihokarvoja, ne saattavat lähteä, yleensä tilapäisesti (esim. kainalot). Hoidon kohdistuessa kainaloon hikirauhsten toiminta heikkenee, josta ei ole haittaa.
Iho	<p>Ihoa joutuu aina sädehoitokenttään ja se reagoi yksilöllisesti. Ihonne saattaa punottaa, kuivua, kiristää, pihmillaan mennä rikki ja pienille rakkuloille. Ihoärsytystä voi esiintyä myös hoitoaluetta vastaavalla kohdalla vartalon toisella puolella. Iho reagoi sädehoidolle voimakkaimmin taivealueilla ja pinnallisissa sädehoidoissa (rinnan alue, korvantaukset ja pakaravako).</p> <p>Oireet ilmenevät yleensä 2-3 viikon kuluttua sädehoidon alkamisesta. Oireita voidaan lievittää erilaisilla lääkkeillä. Oireet menevät yleensä ohi 2-4 viikon kuluttua sädehoidon loppumisesta. Sädehoidon sivuvaikutuksista teille kerrotaan hoitojen alussa ja niiden ehkäisyyn ja hoitoon saatte ohjeita hoitavalta lääkäriltä ja röntgenhoitajilta.</p>
Itsehoito sädehoidon aikana	<p>Sädehoidon aikana teidän tulisi välttää suoraa auringonottoa hoitoalueelle ja tarvittaessa käyttää suojaavaa aurinkovoidetta. Teidän tulisi välttää ihon paleltumista ja kuumaa saunan löylyä, ettette lisäisi ihonne ärsytystä. Saunassa voitte käydä mikäli haluatte, mutta suojatkaa sädehoidettavaa ihoa määrällä pyyhkeellä.</p> <p>Sädehoitoon tullessa ihon tulee olla puhdas ja rasvaamaton. Rasvattu iho lisää ihon ärsytystä. Aamulla ennen sädehoitoa suositellaan ihon pesua hellävaraisesti ja hankaamalla lämpimällä vedellä ja miedolla saippualla. Sädehoitoa saava iho ärsyyntyy voimakkaista aineista sekä hankauksesta. Sen vuoksi teidän kannattaa myös kuivata ihonne taputellen. Sädehoidon jälkeen voitte halutessanne laittaa perusvoidetta. Kainalon ollessa hoidettavalla alueella saattaa deodorantti ärsyttää kainalon ihoa. Deodorantin voitte korvata käyttämällä esim. vauvatalkkia. Väljät puuvillaiset vaatteet ovat parhaita ihoa vasten. Yleensä iho paranee parissa viikossa. Hoitajilta saatte lisätietoja teitä askarruttaviin asioihin. Hoidon loputtua voitte palata entisiin tapoihinne.</p>
Yhteystiedot	Sädehoidon asiakaspalvelunumero puh. 020 633 6013

